

Pedagogická
fakulta

KČJ/STYL@: Český jazyk – stylistika

Pondělí 11.30 – 13.00 (N 24)

Středa 9.45 – 11.15 (P 31)

Mgr. Michal Kříž, Ph.D. | michal.kriz@upol.cz (pracovna 3.50, KČJ)

Konzultační hodiny: pondělí (9.30 – 10.30) & středa (10.00 – 11.00)

Cílem semináře je dostatečně seznámit studenty se stanovenými dílčími otázkami, které se týkají výuky slohu na 1. st ZŠ. Některé aspekty stylistiky jako teoretického a systematického základu budou podrobněji diskutovány ve vztahu k výuce. Základem semináře bude praktická stylistika zaměřená na výuku i na dovednosti budoucích pedagogů.

1. Úvodní seminář: jaký bude ZS, o čem budeme mluvit a o čem budete psát: základní přehled (tradice a historie) & terminologie (styl, stylistika, spisovnost, příznakovost, adekvátnost atd.). Charakteristika praktické stylistiky. Základní literatura ke studiu.

2. Hierarchizace stylistiky jako vědní disciplíny: teorie, systematika, praktická stylistika; komunikační situace (komunikační sféra), adekvátnost (vhodnost, náležitost). Kodifikace vs jazykové normy (klasifikace postojů).

Mluvenost vs psanost: základy mluveného projevu a neverbální prostředky; základy psaného projevu, tvořivá práce s textem. Základy elektronické komunikace.

Úkoly:

1. Mluvený výstup 1: krátké zamyšlení o smyslu výuky slohu na 1. st ZŠ.
2. Příprava: představte vybraný online komunikační kanál (charakteristika, výhody/nevýhody atp.)

3. Spisovnost – nespisovnost: čeština jako národní jazyk a perspektiva jednotlivých útvarů a poloútvárů. Zvláštní postavení hovorové češtiny. Kritéria *adekvátnosti, srozumitelnosti a přesnosti*: jejich analýza a pohled na ně napříč tradičními funkčními oblastmi. Co vše ovlivňuje to, jak mluvíme (stylotvorné faktory). Frazeologie a idiomatika.

Úkoly:

1. Mluvený výstup 2: úloha spisovnosti v životě.
2. Příprava: stratifikační model českého jazyka → připravit cvičení podle jednotlivých útvarů a poloútvárů (ukázky, příklady např. nářečí/texty).

4. RVP a ŠVP: český jazyk a literatura: komunikační a slohová výchova. Dílčí výstupy, učivo a tematické okruhy pro 1. st ZŠ.

Úkoly:

1. Mluvený výstup 3: zkušenosti s výukou slohu na ZŠ nebo SŠ, vztah k psaní.
2. Příprava: vytvořte aktivitu na základě učiva komunikační a slohové výchovy 1. st.

5. Slohové postupy a útvary: základní smysl dané klasifikace, analýza a příklady; možnosti využití při výuce.

Stylistické aspekty výstavby textu: vertikální/horizontální členění, koherence a koheznost.

Úkoly:

1. Příprava: prezentace základní klasifikace + příklady.

6. Slohové postupy a útvary 1: vypravování (základní charakteristika, témata slohových prací a způsoby zadání, děj a jeho posloupnost vs popis děje); osnova a její funkce (vizuální vs verbální), slohové útvary.

Úkoly:

1. Mluvený výstup 5: kultivace mluveného projevu.

2. Příprava: vyhledejte definice, popř. popis toho, co je vyprávění (uvést zdroj). Přečtěte ukázkou ze svého oblíbeného vyprávění (stručná charakteristika, důvody obliby atp.).

7. Slohové postupy a útvary 2: popis (základní charakteristika a typologie), témata slohových cvičení, slohové útvary.

Úkoly:

1. Příprava: vyhledejte libovolný popis a proveďte jeho stručnou analýzu.

8. Slohové postupy a útvary 3: publicistické útvary a informační postupy (zpráva, oznámení, reportáž, referát, fejeton), témata slohových cvičení, slohové útvary.

Úkoly:

1. Mluvený výstup 6: vlastní zkušenosti s praktickou stylistikou aneb co čteme nebo píšeme.

2. Příprava: připravte zprávu pro děti (vezměte v potaz formát, obsah/rozsah, obrazový/zvukový nebo jiný doprovod apod.).

9. Problematika slohových prací: zadání, hodnocení. Diskuze o výuce slohu na ZŠ a SŠ, státní maturity. Ukázky slohových prací a jejich rozbor.

Úkoly:

1. Příprava: hodnocení slohové práce (k zápočtu).

10. Komunikační výchova: základní charakteristika a zaměření. Možné/žádoucí cíle komunikační a slohové výchovy na 1. st. ZŠ.

Komunikační a slohová výuka v učebnicích pro ZŠ: shrnující pohled na učebnice českého jazyka se zaměřením na slohovou výuku, vzdělávací portály a jejich obsah. Stylistika a její popis v moderních českých gramatikách.

Úkoly:

1. Příprava: vyberte si učebnici Čj a stručně charakterizujte její slohovou část se zaměřením na aktivity. Jednu aktivitu připravte pro ostatní.

11. Funkční styly a jejich charakteristika (tradice vs současnost) 1: funkční styly prostěsdělovací, publicistický, administrativní, odborný a umělecký.

Komunikační a slohová výuka v praxi: metody a postupy. Charakteristika slohových cvičení a jejich smysl v současné době. Vztah slohu k jiným předmětům (mezioborové vztahy).

Úkoly:

1. Příprava: Vyberte jednu metodu vhodnou pro slohovou a komunikační výchovu a představte ji (charakteristika, zdůvodnění výběru, aplikace).

12. Slohová práce: vytvoření slohového útvaru v semináři podle zadání.

Psané výstupy k zápočtu:

1. vyprávění podle obrazového materiálu.
2. recenze (kritický publicistický útvar) libovolného fenoménu (umění, služby apod.); rozsah: cca 2NS.
3. Argumentační esej (téma podle vlastního výběru).

Celkem odevzdaných výstupů v rámci ZS k zápočtu (elektronicky nebo v tištěné podobě): 3 + 1 (slohová práce)

Literatura

Základní:

Bečka, J. *Česká stylistika*. Praha: Academia 1992.

Čechová, M. *Komunikační a slohová výchova*. Praha: ISV 1998.

Čechová, M., Krčmová, M., Minářová, E. *Současná stylistika*. Praha: NLN 2008.

Hoffmanová a kol. *Stylistika mluvené a psané češtiny*. Praha: Academia 2016.

Hausenblas, K. „K základním pojmům jazykové stylistiky“. *Slovo a slovesnost* 16, 1955, s. 1–15.

Pleskalová, Jana a kol.: *Kapitoly z dějin české jazykovědné bohemistiky*, Praha: Academia, 1997 (zvl. kap. „Stylistika“, s. 296–335 vč soupisu literatury).

Rozšiřující:

Brabcová, R. a kol. *Formy práce v seminářích didaktiky mateřského jazyka a slohu pro 1. stupeň ZŠ*. Praha: UK 1984.

Čechová, M. *Vyučování slohu: úvod do teorie*. Praha: SPN 1985.

Čechová, M. a kol. *Čeština – řeč a jazyk*. 2., přepracované vydání. Praha: ISV 2000.

Filipec, J., Čermák, F. *Česká lexikologie*. Praha: Academia 1985 (zvl. kap. 4 – Vztahy lexikálních jednotek)

Hausenblas, K. *Výstavba jazykových projevů a styl*. Praha: UK 1971.

Havránek, B., Weingart, M. *Spisovná čeština a jazyková kultura*. Praha: Melantrich 1932.

Hirschová, M. *Pragmatika v češtině*. Praha: Karolinum 2013.

Hoffmanová, J., Müllerová, O. (eds.) *Čeština v dialogu generací*. Praha: Academia 2007.

Hubáček, J. *Učebnice stylistiky. Pro posluchače pedagogických fakult, studenty učitelství v 1.–4. ročníku základní školy*. Praha: SPN 1987.

Krobotová, M. *Úvod do české stylistiky*. Olomouc: VUP 2001.

Krobotová, M. *Cvičení z české stylistiky*. Olomouc: VUP 2005.

Nünning, A. (ed.) *Lexikon teorie literatury a kultury*. Brno: Host 2006.

Svozilová, N. *Jak dnes píšeme/mluvíme a jak hřešíme proti dobré češtině*. Praha: H&H 2003.